

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٥٣٣٨٠

دانشگاه علوم پزشکی شیراز
دانشکده دندانپزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترای دندانپزشکی

بررسی شیوع پوسیدگی دندانهای شیری پیشین فک فوقانی
کودکان ۲۴-۳۶ ماهه در مهدکودکهای شهر شیراز در سال ۸۵

به راهنمایی:

آقای دکتر فرهاد فرزانه

استادیار بخش اطفال دانشکده دندانپزشکی شیراز

نگارش:

زهرا نصیری و ندا کامجو

مهر ۱۳۸۵

۱۰۳۳۸۵

۱۳۸۵ / ۷ / ۲۵

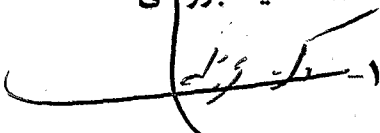
به نام خدا

ارزیابی پایان نامه

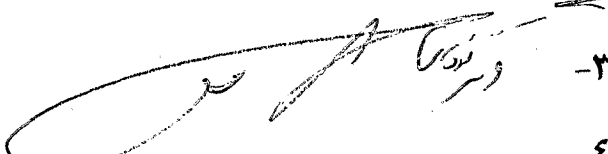
تحت عنوان: « بررسی شیوع پوسیدگی دندانهای شیری پیشین فک فوقانی کودکان ۳۶-۲۴ ماهه در مهدکودکهای شهر شیراز در سال ۸۵» تهیه شده توسط: ندا کامجو و زهرا نصیری در تاریخ ۸۵/۷/۱۹ در کمیته بررسی پایان نامه مطرح و با نمره ..... ۸۱/۸۷ ..... و درجه ..... عالی ..... به تصویب رسید.

استاد راهنما: جناب آقای دکتر فرهاد فرزانه

اعضاء کمیته بررسی:

۱-

۲-

۳-

۴-

۵-

خدایا

ای آنکه زبان ستاینندگان از وصف جمالت فرو ماند و ای آنکه امید امیدواران از درگاہت
فرا تر نرود و پاداش نیکوکاران در پیشگاہت تباہ نگردد

خدایا

مرا بیامرز، پیوسته تو را بجویم و همواره به عنوان یگانه پناہگاہم به تو رو کنم

سپاس

کہ هنوز تو را در کنار خود می بینم و دستان گرمت را بر شانہ های یخ زده ام احساس
می کنم

سپاس

کہ گفتگو با تو و نشستن روبروی جبروت و ملکوت تمام غمهای عالم را به یکبارہ از دلم
می زداید و دوبارہ شوق زندگی و زندہ ماندن و امید به فردا را به من می بخشد

خدایا سپاس

تقدیم به

امام عصر (عج)

یگانه وجود غائب از نظر، که عالم نیازمند ظهور اوست

و شهیدان

بلاجویانی که جز در خدا آرام نمی گیرند؛ این خالصانه ترین سلاله خاک و عاقل ترین

عاشقان جهان

یاد باد آنان که مرا آموختند

لازم می‌دانیم از زحمات بی‌دریغ و راهنماییهای ارزشمند جناب آقای دکتر
فرهاد فرزانه، استاد راهنمای محترم پایان‌نامه حاضر، تشکر نموده و از بذل
توجه و دقت نظر آقایان دکتر مرتضوی و دکتر نوذری و سرکار خانم دکتر
نجابت اعضای محترم هیأت علمی دانشکده دندانپزشکی دانشگاه شیراز کمال
تشکر را داریم.

پروردگارا پدر و مادرم را به گرامی داشتن در پیشگاه خود و درود خویش مخصوص فرما.
بارخدا یا فرمانبرداری و خدمتگزاری ام را دربارہ ایشان در نظرم از خواب نوشین گوارا تر گردان و آنان را
به پاس تربیت و پرورش من پاداش نیکو عطا کن .

تقدیم به

پدر دلسوز و بزرگوارم

که همواره چتر ایثارش بر پهنای زندگی ام گسترده است

و مادر عزیز و مهربانم

که مشفقانه مهرش را نثارم کرد؛ به امید روزی که بتوانم قطره‌ای از دریای محبتش را جبران
کنم

و برادران خوبم

مهرزاد ، مهرداد و مهران

که در تمام لحظه‌های زندگی ام مرا یاور و همراه بودند

ندا

و تقدیم به

پدر شهیدم

که هر زمان یاد و خاطره‌اش آغازی است برای رفتن و رسیدن و نامش مسیحایی است
برای تسلی وجودم

و عموی مهربانم

که معنای واقعی پدر را از نگاه پر محبت او درک کردم

و مادر عزیزم

کوه صبر و استقامت، فرشته‌ای که انگیزه‌ای است برای زیستن

و همسرم

که بهاری‌ترین لحظه‌های زندگی‌ام را در کنار او سپری می‌کنم

و پدر و مادر همسرم

که وجود پر مهرشان مشوقی است برای نیل به قله‌های موفقیت

و خواهر و برادرانم

که همیشه دوستشان می‌دارم

زهرا

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه
	فصل اول - اهداف
۴.....	هدف اختصاصی
۴.....	اهداف فرعی
	فصل دوم - بررسی متون
۵.....	پوسیدگی دندان
۶.....	اپیدمیولوژی
۶.....	پلاک میکروبی
۷.....	اتیولوژی پوسیدگی
۹.....	رژیم غذایی
۱۰.....	زمان
۱۱.....	میکروارگانیزم
۱۱.....	میزبان
۱۲.....	تئوریهای مربوط به مکانیزم ایجاد پوسیدگی دندان
۱۴.....	نواحی مستعد پوسیدگی

- ۱۵.....انواع پوسیدگی
- ۱۵.....پوسیدگی های زود هنگام دوران کودکی
- ۱۶.....پوسیدگی های حاد و مزمن
- ۱۷.....پوسیدگی سطوح صاف
- ۱۷.....پوسیدگی پروگزیمال
- ۱۸.....پوسیدگی شیارها و فرورفتگیها
- ۱۹.....پوسیدگی متوقف شده
- ۱۹.....پوسیدگی ثانویه یا عودکننده
- ۱۹.....پوسیدگی سطح ریشه
- ۲۰.....پوسیدگی وسیع و منتشر شونده
- ۲۰.....پوسیدگی Nursing bottle
- ۲۱.....اتیولوژی
- ۲۱.....فلورمیکروبی
- ۲۲.....شیوع پوسیدگی شیشه شیر
- ۲۲.....میکروارگانسیم های مؤثر در ایجاد پوسیدگی دندان
- ۲۳.....ژنتیک و پوسیدگی
- ۲۶.....نقش عوامل اجتماعی و ایجاد پوسیدگی
- ۲۷.....اهمیت دندانهای قدامی
- ۲۸.....ساختارهای تشکیل دهنده دندان و آناتومی دندانهای شیری

۲۹.....	دندان پیشین میانی فک بالا.....
۲۹.....	دندان پیشین کناری فک بالا.....
۳۱.....	دندانهای شیری قدامی و اهمیت آنها در صحبت کردن کودک.....
۳۱.....	اقدامات درمانی در دندانهای شیری قدامی.....
۳۲.....	اثرات زود از دست دادن دندانهای پیشین شیری.....
۳۴.....	اثرات مورفولوژی دندان شیری در پوسیدگی.....
۳۵.....	تغذیه.....
۳۵.....	کربوهیدرات ها.....
۳۶.....	مصرف قند و ارتباط آن با پوسیدگی دندان.....
۳۷.....	ساکارز و تأثیر آن بر پوسیدگی دندان.....
۳۸.....	تأثیر ساکارز موجود در داروها.....
۳۹.....	تعداد دفعات مصرف مواد قندی و پوسیدگی دندان.....
۳۹.....	PH بحرانی.....
۴۰.....	اثر نوع قند بر PH.....
۴۰.....	رژیم غذایی و اثر آن بر پلاک.....
۴۱.....	زمان مصرف مواد قندی و پوسیدگی دندان.....
۴۲.....	میزان مصرف مواد قندی و پوسیدگی دندان.....
۴۲.....	فرم مواد قندی مصرف شده و پوسیدگی دندان.....
۴۲.....	غلظت مواد قندی و پوسیدگی دندان.....

- تأثیرات رژیم غذایی بعد از رویش دندان ۴۳
- مصرف میوه و سایر محصولات وابسته و ایجاد پوسیدگی ۴۴
- رابطه رژیم غذایی و بیماریهای دهان و دندان ۴۴
- تغذیه نوزادان و نوپایان ۴۵
- تغذیه نوزادان ۰-۱ سال ۴۵
- تغذیه نوپایان ۱-۳ سال ۴۶
- تغذیه با شیرمادر یا شیرخشک ۴۷
- فواید شیرمادر برای بچه ۴۸
- ۱- از نظر سلامت ۴۸
- ۲- از نظر هضم ۴۸
- ۳- تکامل و رشد دندانها و لثه ۴۸
- ۴- خواص ضد عفونی و ایمنی بخش شیرمادر ۴۹
- ۵- پوسیدگی دندان و شیرمادر ۵۰
- ۶- راحتی تهیه شیر ۵۰
- ۷- از نظر حساسیت ۵۰
- مضرات تغذیه مصنوعی ۵۱
- پوسیدگی به علت استفاده از شیشه های شیر ۵۲
- اتیولوژی سندرم شیشه شیر ۵۳
- بهداشت دهان ۵۵

- ۵۷..... روش مکانیکی کنترل پلاک
- ۵۸..... روش شیمیایی
- ۵۸..... روش های مسواک زدن
- ۶۱..... برنامه مسواک زدن برای بچه ها
- ۶۳..... فلوراید
- ۶۵..... مکانیسم تأثیر فلوراید
- ۶۶..... اثرات فلوراید
- ۶۶..... ۱- اثرات سیستمیک فلوراید
- ۶۶..... ۲- اثرات موضعی فلوراید
- ۶۷..... مقدار فلوراید در بافت دندان
- ۶۷..... تأثیر فلوراید قبل از رویش
- ۶۸..... تأثیر فلوراید بعد از رویش
- ۶۸..... میزان مصرف فلوراید در کودکان
- ۶۸..... فلوراید تراپی
- ۶۹..... کاربرد فلوراید به وسیله دندانپزشک
- ۷۰..... چند توصیه برای والدین جهت جلوگیری از ایجاد سندرم شیشه شیر
- ۷۱..... چه زمانی باید عادت تغذیه کودک با شیشه شیر متوقف شود؟
- ۷۱..... اولین معاینه کودک چه زمانی باید باشد؟
- ۷۲..... پیشگیری از پوسیدگی دندان

- ۷۳..... پیشنهادهای و توصیه‌ها
- ۷۷..... مروری بر تحقیقات گذشته
- ۷۸..... شیوع سندرم شیشه شیر در کودکان ۴-۱ ساله در اردن
- ۷۹..... مطالعه عوامل اتیولوژیک سندرم شیشه شیر در کودکان ۴-۲ ساله تایوانی
- ۸۰..... بررسی میزان شیوع nursing caries در کودکان ۱۸ تا ۶۰ ماهه قزوین
- ۸۱..... پوسیدگی زودهنگام دوران کودکی در کودکان پیش دبستانی هند و kerala
- پوسیدگی زودهنگام دوران کودکی و فاکتورهای خطر ساز در بچه های حومه
و روستانشین Puerto Rico
- ۸۲.....
- ۸۴..... بررسی شیوع و الگوی سندرم شیشه شیر در کودکان زیر دبستان عربستان
- بررسی شیوع و علل nursing caries در کودکان ۴-۲ ساله مراکز بهداشتی
و درمانی شهر تهران
- ۸۵.....
- ۸۶..... شیوع پوسیدگی در بچه های ۳۶ ماهه در سال ۱۹۶۳ در ژاپن
- تعیین شیوع پوسیدگی و فاکتورهای رفتاری مرتبط با آن در جامعه کم درآمد
امریکایی - مکزیک شهر استوکتون کالیفرنیا
- ۸۷.....
- بررسی شیوع nursing caries و عوامل مرتبط با آن در کودکان ۵-۳ ساله
حکیمیه تهران سال ۱۳۷۵
- ۸۸.....
- فصل سوم- روش تحقیق و ابزارها
- ۸۹..... روش انتخاب نمونه
- ۸۹..... روش کار

تنظیم پرسشنامه	۹۰
نمونه پرسشنامه	۹۱
فصل چهارم - نتایج و یافته ها - جداول و نمودارها	۹۴
فصل پنجم - بحث و خلاصه	
بحث	۱۱۳
خلاصه	۱۱۶
Abstract	۱۱۸
منابع و مأخذ	۱۲۰

فهرست شکلها

صفحه	عنوان
۸.....	شکل ۱-۲: دیاگرام Venn، رابطه عوامل اصلی در گیر در روند پوسیدگی.....
۲۸.....	شکل ۲-۲: آناتومی دندان.....
۲۹.....	شکل ۳-۲: دندان شیری پیشین میانی.....
۳۰.....	شکل ۴-۲: دندان شیری پیشین کناری.....

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲: زمان معاینه کودکان در دوره‌های مختلف سنی و اهداف معاینه.....	۷۲
جدول ۱-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با نوع تغذیه کودک.....	۹۵
جدول ۲-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف ترکیبات آهن.....	۹۷
جدول ۳-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف شیر شبانه	
در کل جمعیت مورد مطالعه.....	۹۹
جدول ۴-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف شیر شبانه در دختران.....	۱۰۱
جدول ۵-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف شیر شبانه در پسران.....	۱۰۳
جدول ۶-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با جنسیت.....	۱۰۵
جدول ۷-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با تعداد فرزندان.....	۱۰۷
جدول ۸-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با رعایت و یا	
عدم رعایت بهداشت دهان و دندان در کل جمعیت مورد مطالعه.....	۱۰۹
جدول ۹-۴: بررسی شیوع پوسیدگی در کل جمعیت مورد مطالعه.....	۱۱۱

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۹۶	نمودار ۱-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با نوع تغذیه کودک بر اساس تعداد نفرات...
۹۶	نمودار ۲-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با نوع تغذیه کودک بر اساس درصد.....
	نمودار ۳-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف ترکیبات آهن
۹۸	بر اساس تعداد نفرات.....
۹۸	نمودار ۴-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف ترکیبات آهن بر اساس درصد.....
	نمودار ۵-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف شیر شبانه در کل جمعیت
۱۰۰	بر اساس تعداد نفرات.....
۱۰۰	نمودار ۶-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف شیر شبانه بر اساس درصد.....
	نمودار ۷-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف شیر شبانه در دختران
۱۰۲	بر اساس تعداد نفرات.....
	نمودار ۸-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف شیر شبانه در دختران
۱۰۲	بر اساس درصد.....
	نمودار ۹-۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف شیر شبانه در پسران
۱۰۴	بر اساس تعداد نفرات.....

نمودار ۴-۱۰: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با مصرف شیر شبانه در پسران

۱۰۴.....بر اساس درصد

نمودار ۴-۱۱: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با جنسیت بر اساس تعداد نفرات.....۱۰۶

نمودار ۴-۱۲: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با جنسیت بر اساس درصد.....۱۰۶

نمودار ۴-۱۳: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با تعداد فرزندان بر اساس تعداد نفرات.....۱۰۸

نمودار ۴-۱۴: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با تعداد فرزندان بر اساس درصد.....۱۰۸

نمودار ۴-۱۵: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با رعایت و یا عدم رعایت بهداشت

دهان و دندان در کل جمعیت مورد مطالعه بر اساس تعداد نفرات.....۱۱۰

نمودار ۴-۱۶: بررسی شیوع پوسیدگی و ارتباط آن با رعایت و یا عدم رعایت بهداشت

دهان و دندان در کل جمعیت مورد مطالعه بر اساس درصد.....۱۱۰

نمودار ۴-۱۷: بررسی شیوع پوسیدگی در کل جمعیت مورد مطالعه بر اساس تعداد نفرات.....۱۱۲

نمودار ۴-۱۸: بررسی شیوع پوسیدگی در کل جمعیت مورد مطالعه بر اساس درصد.....۱۱۲

پوسیدگی دندان یکی از مسائل مهم اجتماعات بشری است که هنوز برای پیشگیری و کنترل آن باید مطالعات و آزمایشهای زیادی صورت بگیرد. پوسیدگی با ایجاد مسائل جنبی مانند درد و عفونت، مسائل خاص خود را دارد و نهایتاً با از دست رفتن دندان مشکلات دیگری ایجاد می کند.

به دلیل عدم آگاهی و بی توجهی والدین، پوسیدگی منجر به از دست رفتن دندانهای کودک می شود. در حقیقت، اکثر والدین تصور می کنند چون دندانهای شیری باید بیفتند و دندانهای دائمی جای آن را بگیرند، بنابراین لازم نیست از دندانهای کودک خود مواظبت کنند. اگر یک دندان شیری زودتر بیرون آورده شود، چون هنوز به بیرون آمدن دندان دائمی مانده است، لذا در این مدت کودک نمی تواند غذا را خوب بجود و یا گاهی تکلم وی تحت تأثیر قرار می گیرد و نهایتاً در برخی موارد نیز نظم رویش و قرارگیری دندانهای دائمی به هم می ریزد.

نگهداری مجموعه دندانهای شیری را با روشهای پیشگیری ساده ای چون آموزش کاربرد صحیح مسواک، خمیردندان، نخ دندان و... می توان تضمین کرد.

امروزه روشهایی برای جلوگیری از پوسیدگی و تخریب ساختمان دندان ابداع شده است که به خوبی می تواند موجب کاهش پوسیدگی های دندان گردیده و آنها را کنترل نماید، از جمله: استفاده موضعی و سیستمیک از فلوراید به روشهای گوناگون.

پوسیدگیهای زودهنگام در کلینیک های Harris country: نشان دهنده وجود ۷۶ درصدی این نوع پوسیدگیها در دوران کودکی بوده است و ۵۸ درصد از بیماران دچار nursing caries، دختر بودند.^۱

Febres و همکاران با استفاده از تعریف دو دندان قدامی ماگزیلا برای nursing caries، شیوع ۱۹ درصد در بین بیمارانی که به کلینیک های اطفال دانشگاه Texas/Houston مراجعه کرده بودند، پیدا نمودند و با استفاده از همین تعریف، درصد بیماران مبتلا به پوسیدگی nursing در کلینیک های کالیفرنیا در یک مطالعه گذشته نگر ۳۲ درصد اعلام شد؛ با توجه به این که اگر بچه ای ۲ یا بیشتر دندان پوسیده یا پر شده دندانهای قدامی ماگزیلا را داشت جزء nursing caries طبقه بندی می شود.